

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової
адміністрації
Фаховий коледж Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка

*Циклова комісія трудового навчання та технологій
і образотворчого мистецтва*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчально-виховної роботи
Павло ЯЛОВСЬКИЙ
« 31 » *листопада* 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Композиція та кольорознавство

Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво)
Освітньо-професійна програма Середня освіта (Образотворче мистецтво)

Гуменюк Б. О. Композиція та кольорознавство робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів фахової передвищої освіти з галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка за спеціальністю 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво). Кременець: 2023. 26 с.

Розробник:

Гуменюк Богдана Олександрівна – викладач циклової комісії трудового навчання та технологій і образотворчого мистецтва Фахового коледжу КОГПА ім. Тараса Шевченка.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії трудового навчання та технологій і образотворчого мистецтва (протокол № 1 від 31.08.2023 р.).

Голова циклової комісії _____

Віталій ПИСАРЕНОК

1. Вступ

Предмет «Композиція» є однією основних дисциплін у опануванні образотворчої грамоти майбутніми вчителями образотворчого мистецтва. Композиція в творі будь-якого виду і жанру – основний складовий елемент, що організовує і зв'язує всі його частини в єдине ціле. У наш час композиція перебудовується. Вона стає на нові методичні основи, пов'язані з актуальними завданнями сучасної української мистецької освіти.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Композиція» складена для навчання здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» відповідно до освітньо-професійної програми Середня освіта (Образотворче мистецтво) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальністю 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво).

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
Кількість кредитів ECTS – 7	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Нормативна	
Модулів - 2	Спеціальність 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 5		1-й	
Загальна кількість годин – 210	Освітньо-професійна програма Середня освіта (Образотворче мистецтво)	Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; 2 самостійної роботи здобувача освіти – 3; 2,2	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	1-й	2-й
		Лекції	
		6 год.	6 год.
		Лабораторні	
		62 год.	36 год.
		Самостійна робота	
		52 год.	48 год.
Вид контролю: залік –2-й семестр			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 52,4% до 47,6%

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Композиція та кольорознавство» є поглиблення і розширення знань у майбутніх вчителів образотворчого мистецтва з урахуванням специфіки їх професійної підготовки.

Завдання курсу – вивчення здобувачами теоретичних основ композиції, законів, правил, прийомів композиції, основ кольорознавства у процесі виконання навчальних та творчих завдань; прищеплення здобувачам фахової передвищої освіти навичок творчої роботи; навчання спостерігати життя, визначення у ньому суттєвого, типового, гідного для відображення у мистецтві; виховання вміння послідовно працювати над художнім твором від ескізу до його завершення; вчити виражати ідейний задум твору образотворчими засобами; підвищувати культуру сприйняття студентської молоді, формувати високі естетичні потреби, здібності творити за законами краси.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Композиція та кольорознавство» у здобувачів фахової передвищої освіти повинні бути сформовані такі **компетентності**:

ЗК6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК2 Здатність до використання предметних знань в освітньому процесі.

СК16 Здатність розуміти основи образотворчої грамоти, аналізувати історичні етапи розвитку образотворчого мистецтва, художні твори; використовувати спеціальну термінологію; усвідомлювати значення образотворчого мистецтва у вихованні учнівської молоді.

СК18 Здатність володіти академічними та сучасними техніками, прийомами та засобами рисунку, живопису, композиції.

СК 24 Здатність створювати та реалізовувати художні проекти.

Програмні результати навчання

Нормативний зміст вивчення здобувачами фахової передвищої освіти навчальної дисципліни «Композиція та кольорознавство» сформульований у таких програмних результатах навчання:

РН3 Аналізувати можливості професійного розвитку з урахуванням умов педагогічної діяльності та індивідуальних запитів і потреб.

РН8 Сприяти формуванню мотивації учнів до навчання.

РН16 Володіти теоретико-методичними знаннями у галузі образотворчого мистецтва, принципами та закономірностями організації навчання образотворчому мистецтву в закладах загальної середньої освіти.

РН17 Уміти застосовувати у професійній та творчій діяльності художні техніки і матеріали образотворчого мистецтва та володіти основами художньої майстерності.

РН19 Виявляти здатність до створення власних художніх задумів, розробляти ескізи, проекти, виконувати та презентувати творчі роботи.

РН24 Володіти техніками оформлювального мистецтва.

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль I. Основи кольорознавства

Змістовий модуль I. Історія розвитку кольорознавства. Властивості кольору

Тема 1. Систематика і класифікація кольорів. Об'єктивні властивості кольору. Змішування кольорів. Зміна кольору при штучному освітленні.

Історія класифікації кольору. Колірні системи. Кольорознавство як наука. Хроматичні та ахроматичні кольори та їх властивості. Способи змішування кольорів. Вплив освітлення на колір.

Тема 2. Сприйняття кольору. Просторові властивості кольору. Психологічний вплив кольору. Взаємозв'язок кольору і форми.

Фізичні та психологічні стимули сприйняття кольору. Відчуття і сприйняття кольору. Вплив простору на колір. Значення кольорів та їх фізичні параметри. Колір як фактор формоутворення.

Змістовий модуль II. Гармонія кольорів. Колір у композиції

Тема 3. Різноманітні концепції створення колірних гармоній. Рівноступеневий ахроматичний ряд. Схеми поєднань ахроматичних тонів різних світлотних діапазонів. Кольоровий спектр. Схема основних кольорів і утворення похідних.

Естетичне сприйняття кольорів. Гармонія колірних відношень. Візуальна оцінка, психофізіологічне сприйняття та естетичні уявлення. Періоди розвитку теорії колірної гармонії. Зміна форми під дією кольору. Гармонізація простору інтер'єру. Основні принципи сучасної суперграфіки.

Тема 4. Роль кольору та його використання у декоративних композиціях. Асоціативне сприйняття кольору. Теплі і холодні кольори, контрастні і нюансні.

Закономірності побудови декоративних композицій. Традиційні композиційні схеми, типові кольорові поєднання в народній орнаментіці. Особливості створення асоціативних композицій. Види композицій в теплих і холодних, контрастних і нюансних кольорах.

МОДУЛЬ II. Основи композиції

Змістовий модуль III. Основи теорії композиції

Тема 5. Композиція – форма існування твору як органічно цілого. Трактатування терміна «композиція» в літературі з мистецтвознавства. Основні етапи історичного розвитку теорії композиції.

Предмет композиції та її зв'язок з іншими навчальними дисциплінами з образотворчого циклу. Місце і роль композиції у вихованні художника-педагога. Значення композиції у вивченні образотворчого мистецтва.

Тема 6. Візуальне сприймання. Джерела творчості художника. Загальні поняття про композицію. Види композиції.

Тема 7. Методи роботи над композицією. Композиція як процес формування твору, розкриття теми і як результат творчого процесу.

Тема 8. Композиція картини. Загальні принципи організації композиційної рівноваги на площині. Статична і динамічна рівновага.

Тема 9 Простір як композиційний фактор. Співвідношення просторів і об'ємів. Особливості сприйняття простору і об'ємної форми. Об'єктивні властивості форми.

Тема 10. Єдність як принцип зв'язку окремих елементів композиції. Співвідношення і пропорції. Контрастні, нюансні або тотожні співвідношення. Відповідність, подібність елементів. Масштабність.

Тема 11. Групування елементів та принципи поділу площини на частини. Поняття про ритм і метр в композиції. Метричні і ритмічні ряди.

Тема 12. Композиційний центр. Замкнена і відкрита композиції. Загальні поняття про статику і динаміку, симетрію і асиметрію в композиції.

Тема 13. Поняття контрасту і нюансу в композиції. Закономірності контрастних відношень.

Тема 14. Графічність і силует в композиції. Основні виразні засоби композиції.

Тема 15. Колір у композиції. Асоціативне сприйняття кольору. Теплі і холодні кольори, контрастні і нюансні.

Змістовий модуль IV. Практична послідовна робота над композицією

Тема 16. Композиція в декоративному і орнаментальному мистецтвах. Композиція у навчально-оформлювальній діяльності. Специфіка та особливості композиції декоративно-прикладного мистецтва. Композиційні прийоми у виробках декоративно-прикладного мистецтва. Традиційні композиційні схеми орнаментальних мотивів, кольорові поєднання в народній орнаментиці.

Тема 17. Особливості композиційної структури орнаментів. Класифікація орнаментальних мотивів. Принципи створення орнаменту. Робота над орнаментом.

Тема 18. Закономірності побудови орнаментальних композицій. Ритмічні рухи орнаментах.

Тема 19. Види симетрії в орнаментах. Орнамент стрічковий, сітчастий, замкнений.

Тема 20. Геометричні фігури та лінії в орнаментальній композиції. Принципи побудови стрічкових і замкнених орнаментів з прямолінійних геометричних форм та прямих ліній.

Тема 21 Види кривих ліній та плям різної конфігурації, їх емоційна дія в композиції. Принципи побудови стрічкових і замкнених орнаментів з криволінійних елементів.

Тема 22. Стилізація форми. Принципи стилізації та декоративне зображення елементів живої і неживої природи. Виконання начерків з елементів рослинного та тваринного світу. Розробка орнаментального мотиву на основі натурних замальовок.

Тема 23. Принципи побудови стрічкових та сітчастих орнаментів з рослинних елементів. Силуетне зображення стилізованих форм у стрічці.

Тема 24. Компонування площини стилізованими елементами. Рапортна композиція з рослинних елементів.

Тема 25. Розробка орнаментального мотиву на основі натурних замальовок. Створення замкненого орнаменту з рослинних елементів.

Тема 26. Образне мислення в композиції. Створення декоративної композиції на основі стилізованих дерев різних порід.

Тема 27. Декоративно-образотворча композиція. Створення замкненої композиції на основі стилізації зооморфної форми.

Тема 28. Розробка стрічкового і сітчастого орнаментів із стилізованих зооморфних форм.

Тема 29. Види симетрії в декоративних композиціях. Створення стрічкового і замкненого орнаментів з геометричних елементів на основі симетрії.

Тема 30. Використання асиметрії в композиції. Створення замкненої декоративної композиції асиметричного характеру з геометричних елементів.

Змістовий модуль V. Декоративно-оформлювальне мистецтво

Тема 31. Вступ. Відомості про матеріали для виконання завдань. Композиція абстрактних форм. Знайомство з основними типами абстрактної композиції.

Тема 32 Створення асоціативної композиції на тему «Місто» (ахроматична гама кольорів) і абстрактної композиції на тему «Ліс» (кольорове вирішення).

Тема 33 Композиція предметних форм. Основні композиційні принципи і прийоми роботи, необхідні для створення декоративної композиції з предметних форм. Знайомство з основними типами декоративного натюрморту.

Тема 34. Вирішення натюрморту на основі виявлення декоративних якостей в предметі і в характері мотиву в цілому. Створення декоративних композицій з одного і декількох предметів на основі виявлення їх конструкції. Створення композиції на основі комбінації одних і тих самих предметів.

Тема 35. Декоративна тематична композиція. Знайомство з принципами побудови

декоративної тематичної композиції. Визначення принципів роботи над декоративною тематичною композицією. Створення декоративних композицій на теми «Осінь», «Народне мистецтво».

Тема 36. Шрифт і зображення. Знайомство з принципами побудови образотворчо-шрифтової композиції. Теоретичне засвоєння основних принципів, необхідних для створення образотворчо-шрифтової композиції.

Тема 37. Створення орнаментально-шрифтової композиції. Створення композиції, що поєднує шрифт із заданим перспективним зображенням.

Тема 38. Створення образотворчо-шрифтових композицій на теми «Місто», «Зима», «Весна».

Змістовий модуль VI. Композиція у станковому мистецтві

Тема 39. Теоретичні основи композиції. Основні закони композиції станкового мистецтва.

Методи роботи над композицією станкового характеру.

Тема 40. Композиція натюрморту. Види та тематика натюрмортів. Натюрморт як частина тематичної картини і як самостійний жанр образотворчого мистецтва. Композиційні схеми і прийоми побудови, стилізовані зображення натюрморту в різних техніках виконання.

Тема 41. Композиція інтер'єру. Інтер'єр як внутрішній архітектурний простір і як жанр образотворчого мистецтва. Композиційні основи побудови інтер'єру.

Інтер'єр як частина картини, його роль у розкритті змісту твору.

Тема 42. Композиція пейзажу. Види пейзажів, їх зміст і мотиви зображення. Композиційні основи побудови пейзажу.

Декоративне вирішення пейзажу з відтворенням різного стану природи.

Тема 43. Композиція портрета. Портрет як самостійний жанр образотворчого мистецтва і як складова частина тематичної картини.

Види портретів. Основні закономірності побудови портрета. Створення портрету-образу в графічній техніці.

Тема 44. Композиція тематичної картини. Основні композиційні закономірності, правила і прийоми побудови, засоби вираження змісту.

Ідея і форма, вираження теми через сюжет, композиційна зав'язка у тематичній картині. Побудова однофігурної композиції, її відмінність від портрета. Вибір теми і сюжету, розробка однофігурної композиції у відповідності з задумом, дотримання етапів виконання.

Тема 45. Композиція у станковій графіці. Види графічних композицій.

Виконання оригінальної графічної композиції на вільну тему (портрет, пейзаж, тематична картина). Використання композиційних правил, прийомів засобів виразності в тематичній композиції.

Тема 46. Роль композиції на уроках образотворчого мистецтва в школі. Об'єктивність існування закономірностей композиції.

Тема 47. Особливості композиції дитячих малюнків. Малювання з натури у школярів. Композиція декоративно-оформлювальних малюнків школярів. Композиція тематичних малюнків школярів.

Тема 48. Композиційний аналіз творів образотворчого мистецтва на уроках-бесідах. Схема композиційного аналізу твору образотворчого мистецтва

Змістовий модуль VII. Композиція книги

Тема 49. Архітектоніка видання і розкриття її засобами оформлення. Основні принципи і елементи оформлення сучасної книги.

Тема 50. Декор і орнамент в книзі. Виконання орнаментів для оформлення книги.

Тема 51. Обкладинка і палітурка книги. Форзац і його оформлення. Художні особливості оформлення титульного аркуша.

Заставка і буквиця.

Тема 52. Ілюстрація в книзі. Збагачення літературного сюжету засобами художньої ілюстрації. Види ілюстрацій та техніки їх виконання.

Оформлення кінцевої сторінки книги.

Тема 53. Вибір сюжету і здійснення аналізу літературного твору. Визначення головного і допоміжного, створеного засобами художньої писемності.

Сюжети і теми для виконання композиції з уяви. Композиційні пошуки тематичної картини.

Тема 54. Основні етапи творчого процесу над ілюстрацією.

Матеріали і технічні прийоми в техніці акварелі. Використання змішаних технік акварелі в книжковій ілюстрації (монотипія, по мокрому, по сухому, «крапкою»).

Тема 55. Методи роботи та засоби вираження змісту ілюстрації в графічній техніці.

Композиційні пошуки відображення сюжету літературного твору (поезія, пісня, легенда). Виконання ілюстрації до книги в графічній техніці.

Тема 56. Використання змішаних технік при виконанні книжкової ілюстрації.

Методи стилізації природних форм. Створення ілюстрації декоративно-орнаментального характеру.

5. Структура навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		Лек	Лаб.	С.р.
1 семестр				
МОДУЛЬ I. Основи кольорознавства				
Змістовий модуль I. Історія розвитку кольорознавства. Властивості кольору				
Тема 1. Систематика і класифікація кольорів. Об'єктивні властивості кольору. Змішування кольорів. Зміна кольору при штучному освітленні	14	1	7	6
Тема 2. Сприйняття кольору. Просторові властивості кольору. Психологічний вплив кольору. Взаємозв'язок кольору і форми.	15		8	7
Разом за змістовим модулем I	29	1	15	13
Змістовий модуль II. Гармонія кольорів. Колір у композиції				
Тема 3. Різноманітні концепції створення колірних гармоній. Рівноступеневий ахроматичний ряд. Схеми поєднань ахроматичних тонів різних світлотних діапазонів. Кольоровий спектр. Схема основних кольорів і утворення похідних.	14	1	7	6
Тема 4. Роль кольору та його використання у декоративних композиціях. Асоціативне сприйняття кольору. Теплі і холодні кольори, контрастні і нюансні.	15		8	7
Разом за змістовим модулем II		1	15	13
МОДУЛЬ II. Основи композиції				
Змістовий модуль III. Основи теорії композиції				
Тема 5. Композиція – форма існування твору як органічно цілого. Тракткування терміна «композиція» в літературі з мистецтвознавства. Основні етапи історичного розвитку теорії композиції. Предмет композиції та її зв'язок з іншими навчальними дисциплінами з образотворчого циклу.	2		1	1
Тема 6. Візуальне сприймання. Джерела творчості	3	1	1	1

художника. Загальні поняття про композицію. Види композиції.				
Тема 7. Методи роботи над композицією. Композиція як процес формування твору і розкриття теми і як результат творчого процесу.	2		1	1
Тема 8. Композиція картини. Загальні принципи організації композиційної рівноваги на площині. Статична і динамічна рівновага.	2		1	1
Тема 9. Простір як композиційний фактор. Співвідношення просторів і об'ємів. Особливості сприйняття простору і об'ємної форми. Об'єктивні властивості форми	2		1	1
Тема 10. Єдність як принцип зв'язку окремих елементів композиції. Співвідношення і пропорції. Контрастні, нюансні або тотожні співвідношення. Відповідність, подібність елементів. Масштабність.	2		1	1
Тема 11. Групування елементів та принципи поділу площини на частини. Поняття про ритм і метр в композиції. Метричні і ритмічні ряди.	3		2	1
Тема 12. Композиційний центр. Замкнена і відкрита композиції. Загальні поняття про статику і динаміку, симетрію і асиметрію в композиції.	3	1	1	1
Тема 13. Поняття контрасту і нюансу в композиції. Закономірності контрастних відношень.	2		1	1
Тема 14. Графічність і силуетів композиції. Основні виразні засоби композиції.	2		1	1
Тема 15. Колір у композиції. Асоціативне сприйняття кольору. Теплі і холодні кольори, контрастні і нюансні.	2		1	1
Разом за змістовим модулем III	25	2	12	11
Змістовий модуль IV. Практична послідовна робота над композицією				
Тема 16. Композиція в декоративному і орнаментальному мистецтвах. Композиція у навчально-оформлювальній діяльності. Композиційні прийоми у виробках декоративно- прикладного мистецтва. Традиційні композиційні схеми орнаментальних мотивів, кольорові поєднання в народній орнаментиці.	3	1	1	1
Тема 17. Особливості композиційної структури орнаментів. Класифікація орнаментальних мотивів. Принципи створення орнаменту.	3	1	1	1
Тема 18. Закономірності побудови	2		1	1

орнаментальних композицій. Ритмічні рухи орнаментах.				
Тема 19. Види симетрії в орнаментах. Орнамент стрічковий, сітчастий, замкнений.	3		2	1
Тема 20. Геометричні фігури та лінії в орнаментальній композиції. Принципи побудови стрічкових і замкнених орнаментів з прямолінійних геометричних форм та прямих ліній.	2		1	1
Тема 21. Види кривих ліній та плям різної конфігурації, їх емоційна дія в композиції. Принципи побудови стрічкових і замкнених орнаментів з криволінійних елементів.	2		1	1
Тема 22. Стилзація форми. Принципи стилізації та декоративне зображення елементів живої і неживої природи. Виконання начерків з елементів рослинного та тваринного світу. Розробка орнаментального мотиву на основі натурних замальовок.	3		2	1
Тема 23. Принципи побудови стрічкових та сітчастих орнаментів з рослинних елементів. Силуетне зображення стилізованих форм у стрічці.	2		1	1
Тема 24. Компонування площини стилізованими елементами. Рапортна композиція з рослинних елементів.	2		1	1
Тема 25. Розробка орнаментального мотиву на основі натурних замальовок. Створення замкненого орнаменту з рослинних елементів.	2		1	1
Тема 26. Образне мислення в композиції. Створення декоративної композиції на основі стилізованих дерев різних порід.	3		2	1
Тема 27. Декоративно-образотворча композиція. Створення композиції на основі стилізації зооморфної форми.	2		1	1
Тема 28. Зооморфні мотиви в орнаментах. Розробка стрічкового і сітчастого орнаментів із стилізованих зооморфних форм	2		1	1

Тема 29. Види симетрії в декоративних композиціях. Створення стрічкового і замкненого орнаментів з геометричних елементів на основі симетрії.	2		1	1
Тема 30. Використання асиметрії в композиції. Створення замкненої декоративної композиції асиметричного характеру з геометричних елементів.	2		1	1
Разом за змістовим модулем IV	35	2	18	15
Усього годин за 1 семестр	120	6	62	52
2 семестр				
Змістовий модуль V. Декоративно-оформлювальне мистецтво				
Тема 31. Вступ. Відомості про матеріали для виконання завдань. Композиція абстрактних форм. Знайомство з основними типами абстрактної композиції.	2		1	1

Тема 32. Створення асоціативної композиції на тему «Місто» (ахроматична гама кольорів) і абстрактної композиції на тему «Ліс» (кольорове вирішення).	4		2	2
Тема 33. Композиція предметних форм. Основні композиційні принципи і прийоми роботи, необхідні для створення декоративної композиції з предметних форм. Знайомство з основними типами декоративного натюрморту.	3		1	2
Тема 34. Вирішення натюрморту на основі виявлення декоративних якостей в предметі і в характері мотиву в цілому. Створення декоративних композицій з одного і декількох предметів на основі виявлення їх конструкції. Створення композицій на основі комбінації одних і тих самих предметів.	3		1	2
Тема 35. Декоративна тематична композиція. Знайомство з принципами побудови декоративної тематичної композиції. Визначення принципів роботи над декоративною тематичною композицією. Створення декоративних композицій на теми «Осінь» або «Народне мистецтво».	4		2	2
Тема 36. Шрифт і зображення. Знайомство з принципами побудови образотворчо-шрифтової композиції. Теоретичне засвоєння основних принципів, необхідних для створення образотворчо-шрифтової композиції.	3	1	1	1
Тема 37. Створення орнаментально-шрифтової композиції. Створення композиції, що поєднує шрифт із заданим перспективним зображенням.	3		1	2
Тема 38. Створення образотворчо-шрифтових композицій на теми «Місто», «Зима», «Весна».	4		2	2
Разом за змістовим модулем V	26	1	11	14
Змістовий модуль VI. Композиція у станковому мистецтві				

Тема 39. Теоретичні основи композиції. Основні закони композиції станкового мистецтва. Методи роботи над композицією станкового характеру.	4	1	1	2
Тема 40. Композиція натюрморту. Види та тематика натюрмортів. Натюрморт як частина тематичної картини і як самостійний жанр образотворчого мистецтва. Композиційні схеми і прийоми побудови, стилізовані зображення натюрморту в різних техніках виконання.	4		2	2
Тема 41. Композиція інтер'єру. Інтер'єр як внутрішній архітектурний простір і як жанр образотворчого мистецтва. Композиційні основи побудови інтер'єру. Інтер'єр як частина картини, його роль у розкритті змісту твору.	4		2	2
Тема 42. Композиція пейзажу. Види пейзажів, їх зміст і мотиви зображення. Композиційні основи побудови пейзажу. Декоративне вирішення пейзажу з відтворенням різного стану природи	4		2	2
Тема 43. Композиція портрета. Портрет як самостійний жанр образотворчого мистецтва і як складова частина тематичної картини. Види портретів. Основні закономірності побудови портрета. Створення портрету-образу в графічній техніці.	4	1	1	2
Тема 44. Композиція тематичної картини. Основні композиційні закономірності, правила і прийоми побудови, засоби вираження змісту. Ідея і форма, вираження теми через сюжет, композиційна зав'язка у тематичній картині. Побудова однофігурної композиції, її відмінність від портрета. Вибір теми і сюжету, розробка однофігурної композиції у відповідності з задумом, дотримання етапів виконання.	4	1	1	2
Тема 45. Композиція у станковій графіці. Види графічних композицій. Виконання оригінальної графічної композиції на вільну тему (портрет, пейзаж, тематична картина). Використання композиційних правил, прийомів і засобів виразності в тематичній композиції	4		2	2
Тема 46. Роль композиції на уроках образотворчого мистецтва в школі. Об'єктивність існування закономірностей композиції.	2		1	1
Тема 47. Особливості композиції дитячих малюнків. Малювання з натури у школярів.	3		1	2

Тема 48. Композиційний аналіз творів образотворчого мистецтва на уроках – бесідах. Схеми композиційного аналізу твору образотворчого мистецтва.	3		1	2
Разом за змістовим модулем VI	34	3	14	19
Змістовий модуль VII. Композиція книги				
Тема 49. Архітектоніка видання і розкриття її засобами оформлення. Основні принципи і елементи оформлення сучасної книги.	4	1	1	2
Тема 50. Декор і орнамент в книзі. Виконання орнаментів для оформлення книги.	4		2	2
Тема 51. Обкладинка і палітурка книги. Форзац і його оформлення. Художні особливості оформлення титульного аркуша. Заставка і буквиця.	3		1	2
Тема 52. Ілюстрація в книзі. Збагачення літературного сюжету засобами художньої ілюстрації. Види ілюстрацій та техніки їх виконання. Оформлення кінцевої сторінки книги.	4	1	2	1
Тема 53. Вибір сюжету і здійснення аналізу літературного твору. Визначення головного і допоміжного, створеного засобами художньої писемності. Сюжети і теми для виконання композиції з уяви. Композиційні пошуки тематичної картини.	3		1	2
Тема 54. Основні етапи творчого процесу роботи над ілюстрацією. Матеріали і технічні прийоми в техніці акварелі. Використання змішаних технік акварелі в книжковій ілюстрації (монотипія, по мокрому, по сухому, «крапкою»).	4		2	2
Тема 55. Методи роботи та засоби вираження змісту ілюстрації в графічній техніці. Композиційні пошуки відображення сюжету літературного твору (поезія, пісня, легенда). Виконання ілюстрації до книги в графічній техніці.	3		1	2
Тема 56. Використання змішаних технік при виконанні книжкової ілюстрації. Методи стилізації природних форм. Створення ілюстрації декоративно-орнаментального характеру.	3		1	2
Разом за змістовим модулем VII	28	2	11	15
Разом за 2 семестр	90	6	36	48
Усього годин за рік	210	12	98	100

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	1 курс 1 семестр	
1	Систематика і класифікація кольорів. Об'єктивні властивості кольору. Змішування кольорів. Зміна кольору при штучному освітленні	7
2	Сприйняття кольору. Просторові властивості кольору. Психологічний вплив кольору. Взаємозв'язок кольору і форми.	8
3	Різноманітні концепції створення колірних гармоній. Рівноступеневий ахроматичний ряд. Схеми поєднань ахроматичних тонів різних світлотних діапазонів. Кольоровий спектр. Схема основних кольорів і утворення похідних.	7
4	Роль кольору та його використання у декоративних композиціях. Асоціативне сприйняття кольору. Теплі і холодні кольори, контрастні і нюансні.	8
5	Композиція – форма існування твору як органічно цілого. Трактуювання терміна «композиція» в літературі з мистецтвознавства. Основні етапи історичного розвитку теорії композиції. Предмет композиції та її зв'язок з іншими навчальними дисциплінами з образотворчого циклу.	1
6	Візуальне сприймання. Джерела творчості художника. Загальні поняття про композицію. Види композиції.	1
7	Методи роботи над композицією. Композиція як процес формування твору і розкриття теми і як результат творчого процесу.	1
8	Композиція картини. Загальні принципи організації композиційної рівноваги на площині. Статична і динамічна рівновага.	1
9	Простір як композиційний фактор. Співвідношення просторів і об'ємів. Особливості сприйняття простору і об'ємної форми. Об'єктивні властивості форми	1
10	Єдність як принцип зв'язку окремих елементів композиції. Співвідношення і пропорції. Контрастні, нюансні або тотожні співвідношення. Відповідність, подібність елементів. Масштабність.	1
11	Групування елементів та принципи поділу площини на частини. Поняття про ритм і метр в композиції. Метричні і ритмічні ряди.	2
	Композиційний центр. Замкнена і відкрита композиції.	

12	Загальні поняття про статику і динаміку, симетрію і асиметрію в композиції.	1
13	Поняття контрасту і нюансу в композиції. Закономірності контрастних відношень.	1
14	Графічність і силуетів композиції. Основні виразні засоби композиції.	1
15	Колір у композиції. Асоціативне сприйняття кольору. Теплі і холодні кольори, контрастні і нюансні.	1
16	Композиція в декоративному і орнаментальному мистецтвах. Композиція у навчально-оформлювальній діяльності. Композиційні прийоми у виробах декоративно-прикладного мистецтва. Традиційні композиційні схеми орнаментальних мотивів, кольорові поєднання в народній орнаментиці.	1
17	Особливості композиційної структури орнаментів. Класифікація орнаментальних мотивів. Принципи створення орнаменту.	1
18	Закономірності побудови орнаментальних композицій. Ритмічні рухи орнаментах.	1
19	Види симетрії в орнаментах. Орнамент стрічковий, сітчастий, замкнений.	2
20	Геометричні фігури та лінії в орнаментальній композиції. Принципи побудови стрічкових і замкнених орнаментів з прямолінійних геометричних форм та прямих ліній.	1
21	Види кривих ліній та плям різної конфігурації, їх емоційна дія в композиції. Принципи побудови стрічкових і замкнених орнаментів з криволінійних елементів.	1
22		
23	Стилізація форми. Принципи стилізації та декоративне зображення елементів живої і неживої природи. Виконання начерків з елементів рослинного та тваринного світу. Розробка орнаментального мотиву на основі натурних замальовок.	1
24	Принципи побудови стрічкових та сітчастих орнаментів з рослинних елементів. Силуетне зображення стилізованих форм у стрічці.	1
25	Компонування площини стилізованими елементами. Рапортна композиція з рослинних елементів.	1
26	Розробка орнаментального мотиву на основі натурних замальовок. Створення замкненого орнаменту з рослинних елементів.	1
27	Образне мислення в композиції. Створення декоративної композиції на основі стилізованих дерев різних порід.	2

28	Зооморфні мотиви в орнаментах. Розробка стрічкового і сітчастого орнаментів із стилізованих зооморфних форм	1
29	Види симетрії в декоративних композиціях. Створення стрічкового і замкненого орнаментів з геометричних елементів на основі симетрії.	1
30	Використання асиметрії в композиції. Створення замкненої декоративної композиції асиметричного характеру з геометричних елементів.	1
	Усього за 1 семестр	62
	1 курс 2 семестр	
31	Вступ. Відомості про матеріали для виконання завдань. Композиція абстрактних форм. Знайомство з основними типами абстрактної композиції.	1
32	Створення асоціативної композиції на тему «Місто» (ахроматична гама кольорів) і абстрактної композиції на тему «Ліс» (кольорове вирішення).	2
33	Композиція предметних форм. Основні композиційні принципи і прийоми роботи, необхідні для створення декоративної композиції з предметних форм. Знайомство з основними типами декоративного натюрморту.	1
34	Вирішення натюрморту на основі виявлення декоративних якостей в предметі і в характері мотиву в цілому. Створення декоративних композицій з одного і декількох предметів на основі виявлення їх конструкції. Створення композицій на основі комбінації одних і тих самих предметів.	1
35	Декоративна тематична композиція. Знайомство з принципами побудови декоративної тематичної композиції. Визначення принципів роботи над декоративною тематичною композицією. Створення декоративних композицій на теми «Осінь» або «Народне мистецтво».	2
36	Шрифт і зображення. Знайомство з принципами побудови образотворчо-шрифтової композиції. Теоретичне засвоєння основних принципів, необхідних для створення образотворчо-шрифтової композиції.	1
37	Створення орнаментально-шрифтової композиції. Створення композиції, що поєднує шрифт із заданим перспективним зображенням.	1
38	Створення образотворчо-шрифтових композицій на теми «Місто», «Зима», «Весна».	2
39	Теоретичні основи композиції. Основні закони композиції станкового мистецтва. Методи роботи над композицією станкового характеру	1

40	Композиція натюрморту. Види та тематика натюрмортів. Натюрморт як частина тематичної картини і як самостійний жанр образотворчого мистецтва. Композиційні схеми і прийоми побудови, стилізовані зображення натюрморту в різних техніках виконання.	2
41	Композиція інтер'єру. Інтер'єр як внутрішній архітектурний простір і як жанр образотворчого мистецтва. Композиційні основи побудови інтер'єру. Інтер'єр як частина картини, його роль у розкритті змісту твору.	2
42	Композиція пейзажу. Види пейзажів, їх зміст і мотиви зображення. Композиційні основи побудови пейзажу. Декоративне вирішення пейзажу з відтворенням різного стану природи.	2
43	Композиція портрета. Портрет як самостійний жанр образотворчого мистецтва і як складова частина тематичної картини. Види портретів. Основні закономірності побудови портрета. Створення портрету-образу в графічній техніці.	1
44	Композиція тематичної картини. Основні композиційні закономірності, правила і прийоми побудови, засоби вираження змісту. Ідея і форма, вираження теми через сюжет, композиційна зав'язка у тематичній картині. Побудова однофігурної композиції, її відмінність від портрета. Вибір теми і сюжету, розробка однофігурної композиції у відповідності з задумом, дотримання етапів виконання.	1
45	Композиція у станковій графіці. Види графічних композицій. Виконання оригінальної графічної композиції на вільну тему (портрет, пейзаж, тематична картина). Використання композиційних правил, прийомів і засобів виразності в тематичній композиції.	2
46	Роль композиції на уроках образотворчого мистецтва в школі. Об'єктивність існування закономірностей композиції.	1
47	Особливості композиції дитячих малюнків. Малювання з натури у школярів. Композиція декоративно-оформлювальних малюнків школярів. Композиція тематичних малюнків школярів.	1
48	Композиційний аналіз творів образотворчого мистецтва на уроках – бесідах. Схема композиційного аналізу твору образотворчого мистецтва.	1
49	Архітектоніка видання і розкриття її засобами оформлення. Основні принципи і елементи оформлення сучасної книги.	1

50	Декор і орнамент в книзі. Виконання орнаментів для оформлення книги.	2
51	Обкладинка і перепліт книги. Форзац і його оформлення. Художні особливості оформлення титульного аркуша. Заставка і буквиця.	2
52	Ілюстрація в книзі. Збагачення літературного сюжету засобами художньої ілюстрації. Види ілюстрацій та техніки їх виконання. Оформлення кінцевої сторінки книги.	2
53	Вибір сюжету і здійснення аналізу літературного твору. Визначення головного і допоміжного, створеного засобами художньої писемності. Сюжети і теми для виконання композиції за уявою. Композиційні пошуки тематичної картини.	1
54	Основні етапи творчого процесу роботи над ілюстрацією. Матеріали і технічні прийоми в техніці акварелі. Використання змішаних технік акварелі в книжковій ілюстрації (монотипія, по мокрому, по сухому, «крапкою»).	2
55	Методи роботи та засоби вираження змісту ілюстрації в графічній техніці. Композиційні пошуки відображення сюжету літературного твору. Виконання ілюстрації до книги в графічній техніці.	1
56	Використання змішаних технік при виконанні книжкової ілюстрації. Методи стилізації природних форм. Створення ілюстрації декоративно-орнаментального характеру.	1
	Усього за 2 семестр	36
	Усього за рік	98

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	1 курс 1 семестр	
1	Виконання вправ. Кольоровий спектр	2
2	Виконання вправ. Розтяжки кольору, вливання кольору в колір.	4
3	Виконання вправ. Таблиця перекривання кольорів.	3
4	Композиція в контрастних кольорах з їх нюансними відтінками.	4
5	Композиція в нюансних кольорах.	3
6	Виконання таблиці основних кольорів на білому, сірому та чорному тлі.	3
7	Вплив кольору на колір. Вивчення негативної та	4

	позитивної колірної індукції. Виконання таблиці (контрастні та інші пари кольорів)	
8	Виконання композиції з використанням одного з видів колірної гармонії	3
9	Виконання простої врівноваженої композиції з 3-5 геометричних фігур різної форми і величини.	1
10	Створення замкненої симетричної композиції з однієї геометричної форми різного розміру і кольору (у квадраті, прямокутнику, колі, трикутнику, ромбі).	1
11	Виконання абстрактної композиції з геометричних фігур, прямих і кривих ліній різної товщини і кольору.	1
12	Створення двох замкнених композицій з простих елементів, які б відображали статичну і динамічну рівновагу.	1
13	Створення тематичної композиції з однієї геометричної форми різного розміру і кольору.	1
14	Виконання наочної таблиці з відображенням масштабних і пропорційних величин.	1
15	Створення чотирьох композицій з простих елементів, які б відображали статику і динаміку, симетрію і асиметрію.	1
16	Виконання двох композицій з довільних елементів, які б відображали контраст та нюанс за величиною і кольором.	1
17	Створення метричних і ритмічних рядів з простих геометричних форм.	1
18	Виконання двох композицій з довільних елементів, які б відображали світлий і темний силует.	1
19	Виконати абстрактну композицію з довільних плям, з передаванням фактури засобами графіки.	1
20	Виконати кілька простих композицій в теплій, холодній, контрастній і нюансній гамах кольорів.	1
21	Виконання наочної таблиці з відображенням класифікації орнаментів за власним задумом і вирішенням в кольорі.	1
22	Створення кількох стрічкових орнаментів з рослинних і зооморфних елементів, які б відображали ритмічні рухи в них.	1
23	Виконання стрічкового і замкненого орнаменту з прямолінійних геометричних форм та прямих ліній.	1
24	Створення стрічкового і замкненого орнаментів з криволінійних елементів.	1
25	Виконання орнаментальної композиції з довільних елементів в теплій або холодній гамі кольорів.	1
26	Створення замкненого (у квадраті або в колі) орнаменту з рослинних елементів на основі натурних замальовок.	1

27	Виконання стрічкового, сітчастого і замкненого орнаментів зі стилізованих зооморфних форм.	1
28	Створення стрічкового та сітчастого орнаментів силуетного характеру зі стилізованих рослинних елементів.	1
29	Створення декоративної композиції зі стилізованих дерев з відображенням пори року кольором.	1
30	Виконання декоративно-орнаментальної композиції зі стилізованих тварин і рослин. Створення стрічкового і замкненого орнаментів з довільних елементів на основі симетрії.	1
Усього за 1 семестр		52
1 курс 2 семестр		
31	Виконання абстрактної композиції з обраних елементів з відображенням певного стану чи настрою кольором.	1
32	Створення асоціативної композиції на тему «Ліс» у відповідній задуму гамі кольорів.	2
33	Виконання декоративної композиції з предметних форм у визначеній кольоровій гамі.	2
34	Створення декоративної тематичної композиції зі стилізованих елементів.	2
35	Виконання орнаментально-шрифтової композиції площинно-об'ємного характеру.	2
36	Виконання образотворчо-шрифтової композиції (вивіски на магазин) з передачею призначення споруди.	1
37	Створення образотворчо-шрифтових композицій на теми «Зима» і «Літо».	2
38	Виконати наочну таблицю з відображенням видів і жанрів станкового мистецтва.	2
39	Виконати наочну таблицю з відображенням основних законів композиції у станковому мистецтві. Виконати наочну таблицю з відображенням правил, прийомів і виразних засобів композиції у станковому мистецтві.	2
40	Виконати декоративне рішення натюрморту на тему «Щедра осінь».	2
41	Створити образ казкового інтер'єру декоративно-орнаментального характеру.	2
42	Виконати декоративне рішення пейзажу з відображенням певного стану природи засобами тону і кольору.	2
43	Створення портрету-образу з відображенням певного психологічного стану людини засобами тону і кольору.	2
44	Виконати тематичну композицію на теми українських пісень або казок.	2

45	Створити певний образ людини в однофігурній композиції засобами кольору.	2
46	Виконати оригінальну графічну композицію на вільну тему (портрет, пейзаж, натюрморт, тематична картина)	1
47	Виконати наочну таблицю з відображенням будови і основних частин книги.	1
48	Створити орнамент для оформлення книги за власним задумом.	2
49	Виконати макет обкладинки до книги декоративно-орнаментального характеру.	2
50	Вивчення основних елементів будови книги. Виконання таблиці	2
51	Створити буквицю і заставку для дитячої книги.	2
52	Виконати ілюстрацію до української народної казки.	1
53	Створити кінцівку до дитячої абетки.	2
54	Виконати ілюстрацію до поетичного збірника віршів в графічному вирішенні.	2
55	Виконати ілюстрацію до легенди в техніці акварелі	2
56	Створити орнаментально-декоративну рамку до сторінкової ілюстрації на вільну тему.	2
	Усього за 2 семестр	48
	Усього за рік	100

Критерії оцінювання самостійної роботи під час лабораторних занять здобувачів фахової передвищої освіти з навчальної дисципліни «Композиція та кольорознавство»

Оцінку «5», «відмінно» – здобувач фахової передвищої освіти виконав роботу в повному обсязі, якісно та охайно, дотримано всі композиційні вимоги: зображення вдало закомпоноване на форматі, виявлено композиційний центр, кольорові співвідношення тощо. Робота містить незначні помилки технологічного характеру – неякісний матеріал тощо.

Оцінку «4», «добре» – здобувач фахової передвищої освіти виконав роботу в повному обсязі, проте вона містить композиційні помилки: зображення не гармонійно закомпоноване у форматі, не в повній мірі виявлено особливість практичного завдання. Робота містить незначні помилки технологічного характеру – неякісний матеріал тощо.

Оцінку «3», «задовільно» – здобувач фахової передвищої освіти виконав роботу на достатньому рівні, містить композиційні помилки: зображення не гармонійно закомпоноване на форматі, частково виявлено особливість практичного завдання, не вдало обрані засоби та методи композиції.

Оцінку «2», «незадовільно» – здобувач фахової передвищої освіти виконав роботу низькому рівні, котра не відповідає завданню, містить грубі композиційні помилки: зображення не закомпоноване у форматі, відсутня

цілісність та гармонія в композиції, не вдало обрані засоби та методи композиції. Робота виконана не охайно, містить грубі технічні помилки

8. Методи навчання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: Вступний і поточний інструктаж; усне пояснення; схематичні малюнки на дошці і на полях роботи студента; ілюстрування; демонстрування; самостійне спостереження; практична робота; творчі завдання.

2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні, опора на життєвий і професійний досвід здобувачів, створення відчуття успіху у навчанні.

9. Методи контролю

Поточний контроль: тематичне оцінювання; поточні перегляди практичних завдань;

Підсумкове семестрове та річне оцінювання; підсумковий перегляд творчих робіт за семестр і за рік; залік.

10. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти з навчальної дисципліни «Композиція та кольорознавство»

5 (відмінно) – ставиться тоді, коли здобувач фахової передвищої освіти володіє теоретичними знаннями та методикою послідовного виконання практичних завдань з композиції, має добру фантазію і творче мислення, може самостійно і творчо вирішувати композиційне завдання. Коли студент добре знає основні закони, правила, прийоми і засоби композиції і може правильно використати їх у своїх творчих роботах, самостійно і охайно вирішує всі навчальні і творчі завдання, передбачені навчальним планом. Приймає участь у художніх заходах і виставках.

4 (добре) – ставиться в разі розуміння теоретичного матеріалу і володіння практичними прийомами і навиками композиції, творчим підходом до вирішення поставлених завдань. Коли він може засобами композиції відобразити зміст, настрої чи асоціативне сприйняття композиції, передати колорит, освітлення і певну фактуру. Вирішує всі навчальні, самостійні і творчі завдання, передбачені навчальною програмою, але з незначними помилками, що піддаються виправленню.

3 (задовільно) – ставиться тоді, коли здобувач фахової передвищої освіти недосконало володіє теорією та методикою роботи над композицією. Допускає ряд помилок при виконанні навчальних і самостійних завдань, які потребують доопрацювання. Не виконує творчих завдань, невміло підходить до підбору виразних засобів композиції і технічних прийомів виконання.

2 (незадовільно) – ставиться в разі не виконання здобувачем фахової передвищої освіти повного об'єму завдань, передбачених навчальною

програмою, незнанням теорії та методики виконання практичних завдань з композиції.

11. Методичне забезпечення

Підручники; навчально-методичні посібники; конспекти лабораторних занять, інструкційні картки лабораторних занять, комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни; нормативні документи; ілюстративні матеріали (зразки робіт здобувачів, фото, репродукції, ксерокопії, таблиці, схеми тощо).

12. Рекомендована література

Базова

1. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої грамоти: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Вид.2-ге перероб. і допов. Київ : Вища школа, 2002. 190 с.
2. Клименюк Т.М. Креслення, рисунок, композиція : навч. посіб. Львів : Львівська Політехніка, 2012.
3. Михайленко В. Є., Яковлев М. І. Основи композиції: геометричні аспекти художнього формотворення: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Вид.2-е. Київ : Каравела, 2008. 303 с.
4. Михайленко В.Є. Основи композиції (геометричні аспекти художнього формотворення): навч. посіб. Київ : Каравела, 2015.
5. Форми і методи композиції у контексті сучасних наукових та практичних реалій. Вижниця., 2007. 126с.
6. Яремків М.Композиція: творчі основи зображення: навч. посіб. для ВНЗ 1-2 рівня акредитації. Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. 111 с.

Додаткова

7. Антонович Є.А., Васишин Я.В., Шпильчак В.А. Креслення: навч. посіб. / За ред.проф. Є.А. Антоновича. Львів: Світ, 2006. 512с., іл.
8. Гурська А.Мова та граматики українського орнаменту: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ : Альтернативи, 2003. 144 с.
9. Печенюк Таміла. Кольорознавство. К.: ГраніТ, 2009. 190 с.
10. Поліщук А.А. Теорія та практика графіки: навч. посіб.. Київ: Ун-т ім. Б. Грінченка, 2015.
11. Прищенко С. В. Кольорознавство: навч. посібн. для студентів ВНЗ. Київ : Альтерпрес, 2010. 351 с. (Б-ка дизайнера).
12. Селівачов М. Р.Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія): навч. посіб. для студентів ВНЗ мистецтва. Київ : Редакція вісника «АНТ», 2005. 400 с.
13. Шестобуз О. С. Кольорознавство : навч.-метод. посіб.. Чернівці: ЧНУ, 2011. 140 с.